

Tudományos ülések, konferenciák

Márai Sándor-emlékülés

Budapest, 1989. november 13.

A Magyar PEN Club, a Magyar Tudományos Akadémia Irodalomtudományi Intézete és a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat rendezésében *Márai hazatér* címmel hét előadást hallgathatott meg a Kossuth Klubban megjelent nagyszámú közönség az elhunyt író életművéről. Ilyen rendezvényre, a széleskörű nyilvánosság bevonásával történő méltatásra az elmúlt évtizedekben nem kerülhetett sor, bár a szaktudomány és az írók számontartották az emigrációban élő és alkotó író értékeit, itthon nehezen hozzáférhető újabb műveit. Magyarországon Márai Sándor távozása óta nem jelent meg hivatalosan sem régebbi, sem újabb munkáiból egy sem, bár erre az utóbbi években a kiadók kísérletet tettek. De az író nem járult hozzá a kiadáshoz. (Ezért nem szerepel sem a *Vándorének*, sem a *Két dióhéj* című, emigráns írók műveiből válogató antológiában.) Az ülészak első részének elnöke, Bodnár György bevezető szavaiban elmondta: annak ellenére, hogy Márai Sándorról a hivatalos irodalompolitika nem vett tudomást, az Irodalomtudományi Intézetben mégis évek óta folyt Márai-kutatás, melynek eredményeképpen Rónay László nagydoktori disszertációban tárta fel az író életművét, s mások is, mint például Szegedy-Maszák Mihály, értékes tanulmányokat szenteltek munkásságának. A Tudományos Ismeretterjesztő Társulat is évek óta vállalta az egyetemes magyar irodalmat gazdagító emigráns írók életművének megismertetését irodalmi estek szervezésével, sok esetben a szerzők személyes részvételével. Ennek az öröndetes folyamatnak része ez az ülészak, amely végre az irodalmi köztudatba emelte, nyilvánosan is elismerte Márai Sándor írói és emberi értékeit.

Az első előadó, Lengyel Balázs Márai indulását idézte fel *Az istenek nyomában* című, vallomásos előadásában. Elsősorban az izgalmas, Márai által „egy utazás regényének” nevezett *Istenek nyomában* című mű háttérét, élményanyagát, életszemléletét elemezte, már ebben fölfedezve a későbbi művekben is állandóan tapasztalható jellegzetességet: az ítélkezés nélküli, a kívülálló távolságából történő ábrázolást. Szabó Ferenc, Rómában élő teológiai professzor és író *Vallomás a kassai Ulyssesről* címmel Márai megváltás-keresését követte nyomon, igen gazdag teológiai vonatkozásrendszert mutatva ki az életműben. Renan, Nietzsche és mások hatását értelmezte Márai munkáiban, sajátos, új szempontot érvényesítve ezzel, a megszokott irodalomtörténeti megközelítést is tágítva és mélyítve. A következő előadó, Németh G. Béla *Három nagy önéletrajz* című tanulmányában Illyés, Kassák és Márai műveit elemezve az egyéniségalkotás szándékát találta bennük a legfőbb összekötő kapocsnak. Mindhárom mű a huszadik századi próza kiemelkedő életrajza, amelyekben a szerzők önmaguk

megalkotását a remekmű szintjén tudták elvégezni. Márait az elmúlt évtizedek irodalomtudósai közül sokan polgári mentalitása, életszemlélete miatt ócsárolták, Németh G. Béla, megcáfolva vádjait, az *Egy polgár vallomásai* esztétikai értékeit, nyelvi árnyaltságát, alakteremtő képességét bizonyította. Balassa Péter *Az álomvilág hajósa* című előadásában Márai *Szindbád hazamegy* című regényét elemezte sokoldalúan, egyben Krúdyról, a regény hősről is izgalmas portrét rajzolt, s több olyan jelentős művet is érdekesen jellemezett, amely irodalomról, írókról szól.

A délutáni ülésen Kéry László elnökölt, Poszler György *Márai és Kassa* című előadásában az író és szülővárosa kapcsolatát mutatta be az életmű alapján, és részletesen elemezte *A kassai polgárok* című színművet, példázatértékét, jellegzetes életfel-fogásokat képviselő alakjait, a művészetről kifejtett nézeteket. A dráma a művészlét lényegét kifejező konfliktusokat mutatja be nagy művészi erővel, benne az alkotás–szenvedély–kötelesség hármasság problémájáról fejt ki elveit Márai. Kulcsár Szabó Ernő *Az európai tudat méltósága* című hosszabb írásának egy részét olvasta fel, a *San Gennaro vére* című regény hőseinek mentalitásáról, létértelmezéséről adva igen árnyalt elemzést. Az utolsó előadást Rónay László tartotta *Az árulás természetrajza* címmel. Több fontos Márai-mű alapján vizsgálta azt a kérdést, amely az írók egész életében foglalkoztatta: az erőszak vagy a szellem hatalma-e a nagyobb? A művésznak szabadságát, egyéniségét mindvégig meg kell őrizni, sohasem válhat semmilyen hatalom kiszolgálójává – ezt sugallják Márai művei, megnyilatkozásai, s egész életével is hitet tett elvei mellett. (Rónay László *Márai Sándor* című monográfiája az ülészak óta megjelent.)

Az ülészak napján rangos irodalmi esten emlékezett meg az íróról a Pesti Vigadó is, s a Magyar Rádió műsorában pedig *Emlékezések Márai Sándorra* címmel beszélgetés hangzott el Bodnár György vezetésével.

R. Takács Olga

A magyar irodalomszemlélet a modernség korában
Budapest, 1989. november 16–17.

Az Irodalomtudományi Intézet és az újvidéki Magyar Nyelv, Irodalom és Hungarológiai Kutatások Intézete között évtizedes közös munka folyik a huszadik századi irodalom különböző kérdéseinek megvitatására, megadott szempontok szerint kialakított előadássorozatok formájában. A jelen kollokvium az eddigieknél szélesebb tematikájú volt, a Nyugattól a mai irodalomtörténetírásig tekintette át az irodalomszemlélet és kritika alakulásának néhány izgalmas fordulópontját, jól körvonalazható felfogását.

Az első napon Bori Imre előadásával kezdődött a tanácskozás. *Az induló Nyugat és elődei* címmel érdekesen bontakozott ki a hallgatók előtt a Nyugat múltszemlélete, különféle szerzőkhöz való kötődése, Arany Jánoshoz és Gyulai Pálhoz fűződő viszonya. Babits, Kosztolányi és Juhász Gyula alakították ki azt a hagyományt, amelyre a Nyugat támaszkodott, pl. komoly Gyulai-kultusz figyelhető meg a Nyugat korai korszakában, ekkor a modernista elődöket inkább elutasította a folyóirat. Az előadást tartalmas vita követte, Kulcsár Szabó Ernő, Bodnár György, Dávidházi Péter,